

evropskih vplivov na oblikovanje Cankarjeve miselnosti in prišel do zaključka, da je »Cankar izšel iz razmerij slovenske stvarnosti z njenimi revolucionarnimi pretresi« in da je celo »lastna dejavnost gnala umetnika k iskanju novih socialnih in kulturnih obzorij«.

Prav tako je šele po smrti Gorec'kega izšla njegova razprava o socialni problematiki v sodobnem slovenskem romanu (*Socialna problematika sučasnoga slovenskogo romanu*; zbornik Literatura pravdy i progresu, Do pitanja razvityku literaturnogo procesu v krajinah socialističnoji spivdužnosti, Kijev 1974, str. 325—357), ki jo je pisal in končal tik pred prežgodno smrtjo. Po splošnem uvodu, v katerem poudarja, da v 20. stol. s kulturnega gledišča ni več mogoče govoriti o velikih in malih narodih, in predstavi Slovenijo kot najbolj razvito republiko v SFRJ, označi namen svoje raziskave: »Zasledovati usodo socialne problematike na vidnih pojavih slovenske proze, odkriti neke idejne in žanrske zakonitosti, kakor se različno pojavljajo pri raznih avtorjih«. V analizo je pritegnil le romane, »najbolj epično vrsto literature«. Skoraj polovico razprave je namenil Mišku Kranjcu oz. njegovim trem velikim pripovednim zamislim: trilogiji romanov iz sodobnosti Pisarna, Pod zvezdo in Zemlja se z nami premika, tetralogiji iz NOB Za svetlimi obzorji in trilogiji Rdeči gardist. V isto razvojno stopnjo povojne slovenske socialne proze prišteva še romane Antona Ingoliča (največ o Šumijo gozdovi domači) in mlajše Manice Lobnik (Gorniki in čas). V nasprotju s temi romani, ki podajajo protislovja povojnega časa v celovitem zgodovinskem kompleksu, pa usmerjajo svojo pisateljsko pozornost na individualne človeške usode Ignac Kopri-

vec (Pot ne pelje v dolino), Smiljan Rozman (Brusač) in Leopold Suhodolčan (Svetlice). Naslednjo stopnjo v razvoju napredne slovenske proze naj bi predstavljala Kajetan Kovič (Ne bog, ne žival) in Pavle Zidar (Oče naš), medtem ko Drago Grah (Deveta nebesa) pomeni »še en korak na poti utrditve novih humanističnih socialističnih idealov v slovenski literaturi«. Gorec'kyj sicer mimogrede omenja, da v sodobni slovenski prozi obstajajo tudi drugačne oblikovalne tendence, vendar njega zanima le literatura, ki »vedno stoji na straži človeških pravic«.

Gorc'kyj se je v svojih slovenističnih razpravah in člankih vseskozi opiral na preučevanje iz prvih virov in se je zato naučil tudi slovenskega jezika, dasi mu tega znanja ni bilo mogoče več izpopolniti v Sloveniji, kamor je bil že povabljen na seminar za tuje sloveniste. Pozorno je tudi spremljal slovenske literarnozgodovinske razprave, ki so zadevale predmet njegovih specialnih študij. Tako je razen številnih citatov in drugih naslonitev na slovensko literarnozgodovinsko publicistiko napisal tudi recenziji prvega dela Slovenske književnosti 1945—1965 (Slov'jans'ke literaturoznavstvo i fol'klorstyka 7, Kijev 1971, str. 141) in Zdravčeve knjige Oktobrska revolucija in slovenska literatura (Radjans'ke literaturoznavstvo XV, Kijev 1971, št. 11, str. 91—92). Tako širina njegovega slovenističnega obzorja kakor tudi poglobljenost v problematiko novejše slovenske literature vzbujata spoštovanje do mladega ukrajinskega slavista, saj sta bili plod komaj nekaj več kot petletnega študija slovenskega jezika in literature.

Jože Koruza
Filozofska fakulteta v Ljubljani

O PREVAJANJU NOVEJŠE RUSKE STILIZIRANE PROZE

Prevajalcu povzročajo veliko težav tako imenovani stilizirani teksti, to je taki, v katerih pisatelj z jezikovnimi sredstvi (morfologijo, sintakso, besednim zakladom) označuje socialni izvor, izobrazbo, poklic, starost, miselnost itd. svojih junakov in (zgodovinsko) dobo, v katero jih je postavil, z drugimi besedami: prevajalec mora paziti, da na primer kmet tudi v slovenskem prevodu govori po kmečko, ne pa papirnato, knjižno.

Ruski pisatelj ima na voljo dokaj obširne možnosti za jezikovno stilizacijo svojih oseb. Jezikovna stilizacija (to je neke vrste jezikovni realizem) je bila znana že srednjeveški ruski književnosti, seveda pa tudi književnosti v naslednjih stoletjih (na primer Fonvizinove komedije). Tudi Puškin je dal veliko na stilizacijo, še več pa Gogolj. Izmed poznejših ruskih avtorjev, ki so zelo pazili na stilizacijo, naj omenimo še Leskova, Saltikova-Ščedrina, L. Tolstoja in

Čehova. V začetku našega stoletja se je razvila literarna smer, ki je s stilizacijo pretiravala, saj je naturalistično posnemala posamezne dialekte ali žargone, tako da bralci besedila skorajda niso razumeli (ali pa sploh ne). Vidnejša predstavnik te smeri sta bila Zamjatin in Remizov, ki sta bila vzornika tudi nekaterim sovjetskim pisateljem dvajsetih let.

Tako stiliziranega teksta ni lahko prevajati, kajti slovenski prevajalec se ne more kaj prida opreti na tradicijo, saj nimamo dosti stiliziranih tekstov.

Ustavimo se najprej pri prevodih nekaterih proznih del, v katerih ruski pisatelji skušajo posnemati kmečko govorico. Te vrste stilizacija je tudi v naši književnosti najbolj pogosta. Žal pa se je marsikateri naš pisatelj pri posnemanju kmečkega govorjenja zadovoljil le z nekaj narečnimi besedami in pregovori (in z njim le otežil razumevanje), pozabil pa je na sintakso, ki je ostala knjižna, in način mišljenja, kot se kaže pri kmetovem govorjenju, s katerima namreč posnema kmečko govorico dober pisatelj. Kmečki slog je vsaj v našem starejšem pripovedništvu (Levstik, Jurčič) dobro zadet, kljub temu pa so nekateri ruski kmečki romani prevedeni preveč papirnato. (Po drugi strani pa smo tudi v prevodih včasih priče navidezni kmečki govorici, ko prevajalec prepogosto uporablja dva, tri dialektizme: tako je neki prevod pretiraval z ljudsko vprašalnico ka-li, iz izvorniku čto-li.)

Odprimo neki ruski roman kar na slepo srečo in poglejmo, kako je v prevodu posnet kmečki jezik. Najprej izvornik:

»On zaraz otnesetsja, vot-vot podojdet k delu. Eto tolečki pristup. Išo odin sekund! Perebili... Ah, edrit' tvoju za kačan! Zabył, ob čem reč'-to šla!... Daj bog pamjati... T-tvoju!... s takoj pamjat'jul Vspomnil!«

V originalu je nekaj dialektičnih (južnoruskih) besed (oblik), vendar temelji posnemanje kmečke govornice bolj na sintaktičnih učinkih: med kratkimi stavki je polno premorov. Poglejmo prevod:

»Tako bom prešel na stvar. To je bil samo uvodek. Le hipec še! Prekinili ste me... Ah, da bi vas koklja! O čem sem že govoril?... Bog, vrni mi spomin... Hudič s takim spominom! Že vem!«

Besedni izbor v prevodu ne daje posebne- ga vtisa, da gre za kmečko govorico (tudi

beseda »prekiniti« ni ravno kmečka), pač pa je krčevitost izražanja dobro zadeta. Spačenka »odin sekund« (knjižno »odna sekunda«) v prevodu ni ustrezno posneta. Prav tako slovenski bralec ne more spoznati, da je stavek spregovoril južnoruski kmet in ne, recimo, severnoruski ali sibirski. Kako naj prevajalec reši ta problem? Ali naj si gre sposojat k slovenskim narečjem in naj južnoruski dialekt ponaši z dolenjščino, severnoruskega z gorenjščino itd.? Sem in tja smo priče tudi takim poskusom.

(Roman, iz katerega smo pravkar navedli odlomek, je izšel še v prevodu drugega prevajalca; vendar se tudi temu ni posrečilo rešiti omenjenega problema: »Pa bo vsak čas dobilo zvezo, ta trenutek preidem k stvari. To je šele za uvod. Samo še sekundico! Zmotili ste me... E, raca na vodil! Pozabil sem, kaj sem že hotel povedati... Bog daj, da bi se spomnil... H-hudiča nazaj!... pa tak spomin! Sem se že domislil.«)

Da ne bi sklepali o tem, kako je s posnemanjem kmečke govornice, le po teh dveh zgledih, poglejmo še prevod nekega zgodovinskega romana. V njem na primer neka oseba zaide sem in tja v kmečko govorjenje, čeprav ni kmečkega rodu. Na primer: »Zabyła ja — poldničali segodnja my ali net« (kmečka je, recimo, beseda »ali«, knjižno »ili«). Prevod: »Pozabila sem, ali smo danes malicali ali ne.« Iz prevoda stilizacija torej ni razvidna. In še en zgled za barvanje govornice iste osebe: »Vsë begaet, kak prostoj... Nu — von, gljadi...« (ljudska beseda je »von«). In prevod: »Zmeraj teka kakor preprost človek... No, le poglej ga.« Tudi tu je kmečka govorica podana v prevodu preveč knjižno, bralec iz prevoda ne dobi pravega vtisa o pisateljevem slogu.

Ukrajnščino srečamo v ruskih tekstih tedaj, ko nastopajo v zgodbi Ukrajinci. Poglejmo, kako se je slovenski prevajalec lotil tega problema. Izvornik (mešanica ukrajnščine in ruščine):

»Ta šo ty meni tam kažeš? Kulačestvo, nu tak šo, jak kulačestvo? Ty priihal agitirovat', a koly kulakiv vzljakavsja, tak imij nagan, no naverhu ego ne smij nosit'. Vumnyj jakij! U ego ne u ego nagan! Jak dityna mala!«

Prevod: »Kaj mi poveš! Kulaki — pa kaj zato, če so kulaki? Prišel si agitirat, in če ti je pred kulaki zlezlo srce v hlače, potem

nosi revolver, ampak ne na vidnem mestu. Hudirja si brihten! Seveda — revolver! Kakor otrok!» (Ta odlomek je drugi prevajalec takole prevedel: »Poglej si ga no, kaj mi je povedal! Gruntarji, kaj pa potlej, če so gruntarji? Prišel si sem agitirat, če se pa že bojiš gruntarjev, potlej le imej revolver, samo ne smeš ga nositi povrh bluze. To si mi pameten! Poglej, poglej, tale ima pa revolver! Tak si kot majhen otrok!«)

Slovenski bralec iz prevoda ne more spoznati, da gre za mešanico ruščine in ukrajinsčine. Vprašanje, kako prevajati take tekste, ostaja odprto. Ali naj se zatečemo h kakemu narečju (belokranjsčini)? Mimogrede še tole: pisatelj Remizov je zastavil prevajalcu tako past že v naslovu svojega romana »V pole blakitnom« (blakytynj — ukrajinsko: »sinji«). Iz slovenskega naslova stilizacija ni vidna: »Na sinjem polju.«

Zelo težko ali pa včasih celo nemogoče je ustrezno stilizirano prevajati tiste ruske tekste, ki vsebujejo cerkvenoslovanske besede. Ruski pisatelj lahko označi junaka (recimo pravoslavnega popa ali diakona) s cerkveno slovanščino, saj je jezik pravoslavne liturgije cerkvenoslovanski (ali ena njegovih poznejših variant). Da bi slovenski prevajalec ustrezno prevedel tako stilizirani tekst, bi moral na pomoč k latinščini (kot je storil Pregelj v svojih romanih in novelah). Tak poskus prevoda bi bil zgrešen, saj bi ruski duhovnik nenadoma spregovoril latinsko. Treba je iskati drugačne rešitve. Nekateri prevajalci puščajo direktne citate iz pravoslavne liturgije neprevedene ali pa jih prevedejo pod črto v sodobno slovenščino, posamezne cerkvenoslovanske besede pa prevajajo nestilizirano. To je kajpak polovična rešitev. Zato si nekateri pomagajo drugače (n. pr. z Japljevim prevodom svetega pisma).

Zgledov, kako ruski pisatelji posnemajo govornico pravoslavne duhovščine, je na kupe, največji mojster pa je bil pač Leskov. Te vrste jezikovne stilizacije je precej tudi v sovjetski književnosti. V zgodovinskem romanu nekega sovjetskega pisatelja je na primer stavek: »I reku az o znamenii,« iz katerega je na prvi pogled očitno, da ga ni izrekel preprost človek, marveč študiran oziroma duhovnik (cerkvenoslovanske oblike oziroma besede: reku, az, znamenii). Tega pa iz slovenskega prevoda ne vzemo, saj pravi: »Pa sem dejal o znamenju.«

Tudi tako imenovani ruski visoki slog ima polno cerkvenoslovanskih sestavin. Ruski pisatelj ga uporablja za govor izobraženih ljudi (tako govori, recimo, Čacki pri Gribojedovu), dandanes predvsem v zgodovinski perspektivi, seveda pa ima tudi današnji nevtralni (nezgodovinski) visoki slog še sledove cerkvene slovanščine.

Iz nekega sovjetskega romana navedimo zgled zgodovinskega visokega sloga: »Oba sii soslovija v velikoj skudosti obretajutsja, i ottego gosudarstvu nikakoj pol'zy ot nih net, niže odno razorenje. (...) ibo pomeščik nyne odnoj lyš' koristi radi« itd.

Prevajalec visokega sloga (ki ga je pisatelj posnemal s cerkvenoslovanskimi oblikami) ni podal ustrezno (ali pa ni mogel), tako da beremo prevod v nevtralnem knjižnem jeziku: »Oba ta dva sloja živita zelo skromno, zato nima država od njiju nobene koristi, marveč samo škodo. (...) kajti graščak gleda danes samo na svojo korist« itd.

Tale zgled pa kaže, kako je prevajalec zamenjal dva stila, kmečkega in visokega. Kmečki sin, ki je zdaj visok dostojanstvenik, pozdravi svojega očeta: »Zdravstvuj, batja...« Prevajalec je ustrezno kmečko povedal: »Pozdravljen, oča...« Oče, zviti kmetič, pa ne ve, ali je koristno, da sina spozna, zato mu odgovori spoštljivo (ne po kmečko, temveč v visokem slogu): »Zdravstvuj, čestnoj otrok...« Tu pa je prevod ostal še kar pri kmečki govornici, saj pravi: »Pozdravljen, ljubi fant...«

Cerkveno slovanščino uporabljajo ruski pisatelji tudi v komične namene, tako Gogolj, Saltikov-Ščedrin itd., itd., vse do sovjetskih: Šolohova in drugih. Kljub težavam, ki jih povzroča cerkvena slovanščina našim prevajalcem, pa je ded Grišaka v Tihem Donu prav po prevajalčevi oziroma Japljevi zaslugi (v čigar jeziku govori v slovenskem prevodu) prav tako tragikomičen kot pri Šolohovu.

Zgodovinsko (jezikovno) stilizirani teksti pri nas niso redkost. Rado Murnik se je v humoristične namene spoprijel celo s Trubarjevim jezikom. S tega stališča so zanimivi na primer še: Matičičev roman Živi izviri, Tavčarjeva Visoška kronika, Pregljeva dela, Kreftovi Kranjski komedijanti, Menartovi prevodi in originali, Finžgarjev roman Pod svobodnim soncem itd.

K zgodovinski stilizaciji se je zatekel že Puškin v Zgodovini vasi Gorjuhino. Tudi

med sovjetskimi pisatelji jih je veliko šlo po tej poti, na primer: Aleksej Tolstoj, Ča-pigin, Tinjanov in drugi, ki so bolj ali manj dosledno posnemali jezik posameznih dob, zmeraj pa je le-ta imel za podlago cerkveno slovanščino. Kako vse to prevesti? Ali naj prevajalec obudi od mrtvih jezik, kot so ga govorili Svetokriški, Hipolit ali Rogerij (kot pri Držičevem oziroma Ruplovem Botru Andražu)? Koliko njihove starinskosti in za naša ušesa okornosti naj bi sprejel? Ali pa je tako delo (te vrste stilizacija) odveč, ker bi današnjega bralca samo motilo? Ali naj prevajalec v originalu sicer jezikovno stilizirane tekste prevede v nevtralni knjižni jezik sedanjega časa? Ali pa je prava srednja pot, torej ne zanemariti jezikovne stilizacije, po drugi strani pa spet ne pretiravati z njo, da ne otežimo razumevanja literarnega dela?

Vseh starejših del, recimo tistih pred Puškinom, prevajalec gotovo ne more prevesti v starinski jezik, prevaja namreč v sodobnega. Tam, kjer je izvirnik stiliziran, bi se prevajalec moral potruditi za primerno stilizirano ponašanje. Stiliziran prevod celotnega teksta je mogoče verjetno le v komediji (Fonvizin) ali pri srednjeveških in poznejših satirah (iz 17. in 18. stoletja). Če jih prevedemo v nevtralni knjižni jezik, izgubijo namreč vsaj nekatere skoraj vso učinkovitost.

Poglejmo, kakšen je v nekem zgodovinskem romanu prevod zgodovinsko stiliziranega teksta. Izvirnik:

»Po ukazu carja i velikoga knjazja Alekseja Mihajloviča vseja Rusi i velikija i malyja — pituhov ot kabakov ne otzyvati i ne gonjati, (...) pokudova onyj pituh do kresta ne prop'etsja.«

Tekst ima izrazito zgodovinsko patino: navaja namreč carski naslov, dalje uporablja stari nedoločnik na -ti, cerkvenoslovanski zaimke onyj in še kaj. Slovenski prevod vsega tega ne kaže, ker je nevtralno knjižen:

»Po ukazu carja in velikega kneza Alekseja Mihajloviča, vladarja cele Rusije, velike in male, je prepovedano pivce spravljati in goniti iz krčem, (...) dokler se pivce ne zapije do zadnjega.«

Pa še dva, trije zgledi iz nekega drugega zgodovinskega romana. Najprej stavek zelo izobraženega moškega: »Sie vozmožno liš' v tom razmyšlenii« (»sie« je oblika cerkvenoslovanskega kazalnega zaimka).

Prevod: »To je mogoče le v tem primeru.« O stilizaciji torej ni sledu. Dalje stavek manj izobraženega moškega: »Dlja čego mužiki sii nadobny« (spet cerkvenoslovanski kazalni zaimke). Prevod: »Za kaj so potrebni ti kmetje?« Tudi tu prevod ni stiliziran. In še tretji zgled — stavek ženske osebe iz tega romana: »Do sih por ne naučilsja stopami šestvovat'« (glagol »šestvovat'« je iz visokega sloga, in sicer sinonim za »hoditi«). Prevajalec je tu še kar uspešno zadel smisel, prevedel je namreč takole: »In še zdaj ne zna hoditi, kakor se spodobi.« Žal pa bralec občutka stiliziranosti kljub temu nima.

Tudi posnemanje pisarniškega sloga je v ruski književnosti zelo pogosto in prav te vrste prozo bi spričo tradicije (Fran Milčinski) — podobno kot kmečke romane in povesti — lahko ustrezno prevajali. To lahko trdimo tudi za revolucijsko-aktivistično govornico. Tu ima slovenski prevajalec neizčrpne možnosti. V prevodu nekega romana naletimo na pravzaprav nehoteno posnemanje te vrste govornice, nehoteno zato, ker je ves prevod jezikovno bolj slab, vendar se na nekaterih mestih zelo prilaga aktivističnemu govorjenju. Poglejmo izvirnik:

»My prekratili raboty potomu, čto sovnarhoz ne našel vozmožnym prodolžat' remont za otsustviiem neobhodimyh sredstv i bez sankcii vyšših hozjajstvennyh organov.«

Prevod: »Mi smo prekinili delo zato, ker je radi nedostatka neobhodno potrebnih sredstev in brez odobrenja višjih organov sovnarhoz smatral, da je nemogoče nadaljevati s popraviljanjem.«

Seveda najdemo v ruski književnosti še veliko zgledov za posnemanje drugih govoric: vojaške, mornarske, razbojniške, šolarske itd., vendar jih v slovenskih prevodih ne srečujemo tako očitno, kot bi jih lahko, saj imamo bodisi v izvirni, bodisi v prevodni književnosti tudi sami tradicijo (tako na primer za razbojniško oziroma rokovernjaško govornico pri Jurčiču, A. Debeljaku itd.). Včasih se zgodi, da prevajalec pusti stilizirano mesto neprevedeno. Tako je na primer ostal v nekem zgodovinskem romanu nepreveden razbojniški krik: Saryn' na kičku,« ki slovenskemu bralcu ne pove ničesar (skorajda bi ustrezal Pregljev stavek: »Vsem galjotom vile v vamp!«).

Pogosta stilizacija je tista, ki kaže junakovo izobrazbo. Tu je za posnemanje obilo možnosti. Prevajalec bo zapisal livorver

namesto revolver, telegent namesto inteligent itd. Čudno pa je, da prevajalci teh možnosti ne izkoristijo vedno. Zgled iz zgodovinskega romana, kjer pisatelj posnema napake šolarske pisave in okorni jezik šolskih knjig:

»Dolgu mnogo, a deneh (nam. deneg) u mena (nam. menja) menše (nam. men'she) tovo (nam. togo) dolgu, i nadobaet vyčest' — mnogo li ezčo (nam. eščě) platit'.«

Prevod je popolnoma nevtralnno knjižen — brez pravopisnih napak itd.: »Dolga imamo

KNJIŽEVNI JEZIK

Jezikovna revija Kjiževni jezik, ki jo izdaja Oddelek za južnoslovanske jezike Filozofske fakultete v Sarajevu, kaže znanstveno raven jezikoslovja v BiH. Do spomladi 1975 so izšle tri dvojne številke, v letu 1972 dve (1-2, 3-4), v letu 1973 pa ena (1-2). Uvodna uredniška beseda, zlasti pa branje publikacije, izražata namen redakcije, da Književni jezik nadaljuje tradicijo prvega sarajevskega glasila za jezikovna vprašanja Pitanja savremenog književnog jezika, ki je izhajalo v presledkih v letih 1949—1969. Publikaciji veže isti urednik (akademik dr. Jovan Vuković) in ista koncepcija revije. Tako kot njegova predhodnica je tudi Književni jezik univerzalno lingvistično glasilo, kar pomeni, da predmet raziskovanja — jezik — pregleduje iz teoretičnega in praktičnega zornega kota. Kot se v Pitanjih savremenog književnog jezika ob teoretičnih lingvističnih člankih vrstijo prispevki, ki zadevajo zlasti vprašanja jezikovne kulture (rubrike Praktična pitanja i pouke iz jezika, Jezik u školi, Jezik prevoda), tako tudi Književni jezik, ki bi se hotel ukvarjati s tremi v srbohrvatsiki zelo aktualnimi temami (teorija nastanka in razvoja standardnih jezikov, problemi standardnega jezika v srbohrvaškem jezikoslovju in zgodovinski aspekti današnjega knjižnega jezika), mora pokriti še druga lingvistična področja.

Preglejmo posamezne številke:

1. Književni jezik, 1972, 1-2, z rubrikami: Rasprave i članci, Jezik prevoda, Jezik u školi, Ocjene i prikazi.

Iz prve rubrike bi bili tudi za slovenista vredni vse pozornosti naslednji prispevki: O jezičkom normiranju (kod nas) u svijet-

mnogo, a denarja manj kakor dolga in treba je izračunati — ali moram še veliko plačati.«

Navedene pomanjkljivosti — žal, smo govorili samo o pomanjkljivostih, ne pa tudi o odlikah — pri prevodih ruske stilizirane proze seveda motijo le tistega, ki primerja prevode z izvirnikom. Največkrat izvirajo iz preprostega vzroka, da ima slovenščina nekoliko manjše stilne možnosti kakor ruščina.

Rado Rupar
RTV Ljubljana

lu moderne lingvistike, 7—21, kjer avtor Midhad Riđanović kritično obravnava in zavrača tradicionalne principe normiranja v jeziku. Kljub temu, da naloge jezikoslovcev danes niso več pojmovane kot »razvijanje« in »izboljševanje« jezika, mora sodobna lingvistika izoblikovati svoj lastni koncept normiranja in to na osnovi ene od bistvenih lastnosti jezika, na dihotomiji med vrednostjo o bolj ali manj abstraktni strukturi jezika in manifestaciji te strukture v govornem aktu. Avtor smatra, da se ta dihotomija reflektira po normiranju jezika v aspektu nezavednega znanja materinega jezika, in to naj bi bil prvi in najvažnejši kriterij normiranja.

Kulturnozgodovinska analiza Herte Kune Štokavski u funkciji literarnog i standardnog jezika na kajkavskoj jezičkoj teritoriji, 22—36, je nastala na osnovi izhodišča avtorice, da igra pri genezi standardnega jezika važno vlogo niz zunajlingvističnih dejavnikov. Formiranje standardnega jezika in njegovo rabo na kajkavskem jezikovnem področju zato pregleduje na osnovi literarnozgodovinske tradicije, ki je dala svoj dialekt za bazo standardizacije v specifični družbenopolitični situaciji, v kateri se oblikuje standardni jezik na tem področju. Tako spremljamo razvoj standardnega jezika od 16. stoletja, ko se kot del programa protestantskega gibanja pojavijo prve intencije za formiranje hibridnega literarnega jezika. Štokavizacija kajkavskega jezika v literarni rabi ima torej osnovo v namenu protestantov, da razširijo svoje versko gibanje iz južne Hrvaške na kar najbolj širok prostor (cela Hrvatska, BiH, Srbija, Bolgarija). Katoliška protireformacija v 17. stoletju ima isto osnovo in iste